

Privat hjemmeundervisning

Barn og unge i skolepliktig alder har rett og plikt til grunnskoleopplæring. Det er foreldrenes ansvar å sørge for at barna får den grunnskoleopplæringen som de har krav på. De fleste barna oppfyller denne plikten ved at de går i den offentlige skolen, eventuelt i en friskole.

Opplæringsloven åpner også for at foreldre selv kan gjennomføre grunnskoleopplæringen. Det vil si at det ikke er skoleplikt i Norge. Kommunen plikter å føre tilsyn med privat hjemmeundervisning, og har et system for dette.

Vurderer du privat hjemmeundervisning for barnet ditt?

Da må du sette deg inn i vilkår, rettigheter og plikter som følger av privat hjemmeundervisning. Utdanningsdirektoratet har laget et [eget rundskriv om privat hjemmeundervisning som du kan lese her](#).

Vilkår for hjemmeundervisning

Her følger et utdrag av vilkår for å ha privat hjemmeundervisning:

- Privat hjemmeundervisning krever ikke forhåndsgodkjenning. Det vil uansett være i foreldrenes og barnets interesse at det faglige innholdet og tilsynet blir klarlagt i samarbeid med kommunen på et så tidlig tidspunkt som mulig, i og med at kommunen har ansvaret for tilsynet.
- Opplæringen skal være tilsvarende den eleven får i offentlig skole, og den skal være likeverdig. Opplæringen skal være tilpasset barnets forutsetninger og behov.
- [Læreplanverket](#) (Kunnskapsløftet 2020) må følges. Dette innebærer blant annet at elevene skal ha undervisning i alle fagene som inngår i læreplanverket, og at kompetansemålene skal følges. Foreldre må derfor skaffe seg god oversikt over det eleven skal lære seg, og kunne sørge for undervisning i alle kompetansemålene.
- Foreldre har metodefrihet.
- Foreldre er ikke bundet til å gi et bestemt antall timer per dag eller per uke.
- Foreldre trenger ikke å ha lærerutdanning, men må ha nødvendige forutsetninger og kompetanse for å drive opplæring.
- Foreldre, som velger privat hjemmeundervisning, må være klar over at flere elevrettigheter etter opplæringsloven faller bort:
 - Elevene har ikke rett til spesialundervisning, særskilt språkopplæring eller tegnspråkopplæring.
 - Elevene er ikke omfattet av gratisprinsippet i loven. Foreldrene kan dermed ikke kreve å få dekket utgifter til lærebøker, undervisningsmateriell, ekskursjoner eller lignende.
 - Elevene har ikke rett til karakterer, og omfattes ikke av reglene om underveisvurdering, sluttvurdering og eksamen i fagene.
 - Elevene har ikke rett til ordinært vitnemål fra grunnskolen. Kommunen skal i stedet skrive ut en dokumentasjon om at grunnskolen er fullført.
- Det er ikke noen privatistordning i grunnskolen for ungdom; Det er derfor ikke mulig for elever å ta eksamen i fag på 10. trinn som privatist, for å få karakterer og vitnemål.
- Elever som har fullført grunnskolen eller tilsvarende opplæring, har rett til tre års fulltid videregående opplæring, jf. [opplæringsloven § 3-1](#).

- Ved inntak til videregående skole vil elever som har hatt privat hjemmeundervisning bli tatt inn på individuelt grunnlag.

Foreldreansvar ved valg av hjemmeundervisning

Den eller de som har foreldreansvaret har rett og plikt til å ta avgjørelser for barnet ([jf. Barneoven § 30 første ledd](#)). Dette omfatter også valg av opplæring. Der foreldre har felles foreldreansvar, er hovedregelen at begge må samtykke i valg av privat hjemmeundervisning. Er de ikke enige, er hovedregelen at barnet skal gå i offentlig grunnskole.

Har foreldrene felles foreldreansvar, men barnet bor fast hos kun den ene, kan den andre forelderen ikke sette seg mot avgjørelser som gjelder «vesentlige sider ved omsorgen til barnet» ([jf. Barneoven § 37](#)), eksempelvis avgjørelse om privat hjemmeundervisning. Foreldrenes bestemmelsesrett er imidlertid begrenset av barnets med- og selvbestemmelsesrett.

Barn som har fylt 15 år avgjør selv spørsmålet om "valg av utdanning" ([jf. Barneoven § 32](#)), og eventuelt samtykke innhentes også fra ham/henne. Barn som har fylt 15 år kan selv velge å avslutte opplæringen gitt av foreldrene for å fullføre grunnskolen i den offentlige skolen.

Foreldre melder skriftlig fra til elevens skole om at de ønsker å ta eleven ut av skolen og starte privat hjemmeundervisning.

Kommunens system for tilsyn

[Opplæringsloven § 14-3](#) fastslår at kommunen skal føre tilsyn med privat hjemmeundervisning. Tilsynet må gjennomføres på en slik måte at kommunen ser til at barnet får tilsvarende undervisning og likeverdige muligheter til å oppnå kompetansemål, sammenlignet med elever i offentlig skole, jf. opplæringsloven §§ 2-13 og 2-1. Kommunen har et system for tilsyn.

1. Oppgaven med å føre tilsyn er delegert til rektor v/nærskolen (tilsynsansvarlig). Tilsynsansvarlig avgjør selv om han/hun velger ut en tilsynslærer med kompetanse på elevens trinn (ansatt på skolen) å samarbeide med når det gjelder gjennomføringen av deler av tilsynet.
2. Foreldre melder skriftlig fra til elevens skole om at de ønsker å ta eleven ut av skolen og starte privat hjemmeundervisning. Kommunen oppfordrer foreldre til å melde fra i god tid før eleven tas ut av skolen.
3. Det gjennomføres et samarbeidsmøte i forbindelse med oppstart av hjemmeundervisning og gjennomføring av tilsyn. Møtet bør avholdes så tidlig som mulig, helst i noe tid før privat hjemmeundervisning settes i gang, slik at opplegg og tilsyn kan planlegges til beste for eleven. Det er kommunen v/tilsynsansvarlig som vurderer om foreldre har forutsetninger og kompetanse til å gjennomføre privat hjemmeundervisning i tråd med loven.
4. Prøver: Tilsynsansvarlig innkaller eleven til aktuelle prøver for å kunne vurdere om eleven har nødvendig progresjon mot kompetansemålene i faget. Tilsynsansvarlig avgjør hvilke prøver det innkalles til. Dette kan være muntlige, skriftlige og/eller praktiske prøver.
5. Årlig samtale: Tilsynsansvarlig innkaller foreldre og elev til en årlig samtale, og skolen vurderer og konkluderer hvorvidt det er sannsynlig at eleven får «tilsvarende opplæring» som øvrige elever i offentlig grunnskole. Når barnets framdrift i fagene skal vurderes, er det relevant å sammenligne med andre elevers framdrift. Tilsynsansvarlig vurderer behovet for flere enn en årlig samtale.

6. Avslutning av privat hjemmeundervisning: Dersom kommunen konkluderer med at privat hjemmeundervisning ikke er lovlig, fattes det enkeltvedtak om at eleven må begynne i offentlig skole. Som en del av saksbehandlingen fram mot vedtak, skal foresatte (og barn over 15 år) gis anledning til å uttale seg, før vedtak fattes. Et slikt vedtak kan fattes først og fremst på følgende grunnlag:
 - A. Tilsyn er ikke mulig å gjennomføre som følge av manglende samarbeid fra foreldre.
 - B. Opplæringen vurderes ikke som «tilsvarende» den undervisning som elever i offentlig grunnskole får.
7. Møter ikke barnet på skolen etter vedtak, kan foresatte straffes med bøter, jf. [opplæringsloven § 2-1](#), siste ledd.